

Evropské klenoty v přírodě Třeboňska

EVROPSKY VÝZNAMNÉ LOKALITY CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI TŘEBOŇSKO

Spolufinancováno
Evropskou unií

Obsah

Úvod	3	Cepská pískovna a okolí	40
Co chráníme a proč?	4	Hliníř - Ponědrážka	44
Natura 2000 a krajina utvářená člověkem	5	Rybníky	48
Přehled evropsky významných lokalit v CHKO Třeboňsko	6	Lomnický velký rybník	50
Vodní toky	8	Malý Horusický rybník	54
Třeboňsko-střed	10	Štičí rybník	58
Lužnice a Nežárka	14	Nadějská soustava	62
Rašeliniště	18	Třeboň	66
Červené blato	20	Purkrabský rybník a Točník	70
Široké blato	24	Velký a Malý Tisý	72
Žofinka	28	Louky	76
Ruda	30	Žofina Huť	78
Písky	34	Závěr	80
Písečný přesyp u Vlкова	36		

„Podívej se hluboko do přírody a pak všechno lépe pochopíš.“

Albert Einstein

Evropské klenoty v přírodě Třeboňska

Evropsky významné lokality Chráněné krajinné oblasti Třeboňsko

Třeboňsko je známé především jako krajina rybníků. Ve skutečnosti je však mnohem pestřejší. Již od roku 1980 střeží chráněná krajinná oblast Třeboňsko krajinu rybníků, rašelinišť, písčitých přesypů, řek a říčků, stromových alejí a dalších cenných prostředí, která slouží jako útočiště vzácných nebo ubývajících druhů rostlin a živočichů. Převážná část této jedinečné přírody CHKO Třeboňsko je také součástí evropské soustavy Natura 2000.

Co je to Natura 2000 a evropsky významná lokalita?

Natura 2000 je soustava chráněných území, která vytvářejí **podle jednotných principů všechny státy Evropské unie**. Cílem této soustavy je zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejcennější, nejvíce ohrožené, vzácné či omezené svým výskytem jen na určitou oblast. **Vytvoření soustavy Natura 2000 ukládají dva nejdůležitější právní předpisy Evropské unie na ochranu přírody.**

Podle **Směrnice Rady č. 2009/147/ES, o ochraně volně žijících ptáků** jsou vyhlášovány **ptačí oblasti (PO)**. Její příloha uvádí druhy ptáků, kterých se tato ochrana týká.

Podle **Směrnice Rady č. 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin** jsou vyhlášovány **evropsky významné lokality (EVL)**. Její příloha vyjmenovává typy přírodních stanovišť, druhů živočichů a rostlin, jejichž ochrana je důležitá pro zachování biologické rozmanitosti.

Pod záštitou soustavy Natura 2000 tak nachází v Evropě ochranu více než 2000 druhů organismů a 230 typů stanovišť. Evropsky významné druhy a stanoviště poskytují takzvaný deštníkový efekt. To znamená, že jejich ochranou a podporou zároveň chráníme řadu dalších druhů s podobnými nároky na prostředí.

Co chráníme a proč?

V České republice soustava Natura 2000 chrání přibližně 14 % území a zahrnuje 42 ptačích oblastí a 1111 evropsky významných lokalit, které chrání 155 druhů a 61 stanovišť.

Péči o tyto lokality zajišťují orgány ochrany přírody ve spolupráci s vlastníky pozemků a dalšími hospodáři.

Přírodní a přírodě blízké ekosystémy a procesy, které v nich probíhají, nám poskytují mnoho tzv. ekosystémových služeb (užitků, který nám příroda přináší). Mokřady třeba pomáhají

čistit a zadržovat vodu v krajině, a tím přispívají k ochraně před povodněmi. Většinou také regulují mikroklima a ochlazují své okolí. Pomáhají tak s adaptací na klimatickou změnu. V neposlední řadě příroda lidem poskytuje místo pro odpočinek a zotavení.

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR pečuje o chráněná území ve spolupráci s obcemi, kraji a především hospodáři a vlastníky pozemků.

Natura 2000 a krajina utvářená člověkem

Když se řekne „ochrana přírody“, velmi často si na základě předsudků vybavíme pouze zákazy a vymezení rezervací, ve kterých je lidská činnost zásadním způsobem omezena. Toto zjednodušené vnímání však v případě lokalit soustavy Natura 2000 neplatí, neboť až na výjimky **většina evropsky významných druhů a stanovišť potřebuje ke své prosperitě člověka**. Mnoho těch vůbec biologicky nejcennějších lokalit po staletí formovalo pravidelné kosení, pastva, šetrné lesní a rybníční hospodaření a další.

Proto se snažíme v nejvyšší možné míře podpořit a motivovat i samotné obyvatele evropsky významných lokalit k návratu k tradičním hodnotám, jako je péče o vlastní pozemky a hospodaření na nich. Pokud s sebou režim ochrany přinese

některá omezení, existuje pro hospodáře možnost získání finanční náhrady, a to jak za škody způsobené vybranými druhy živočichů, tak za ztížené lesní či zemědělské hospodaření.

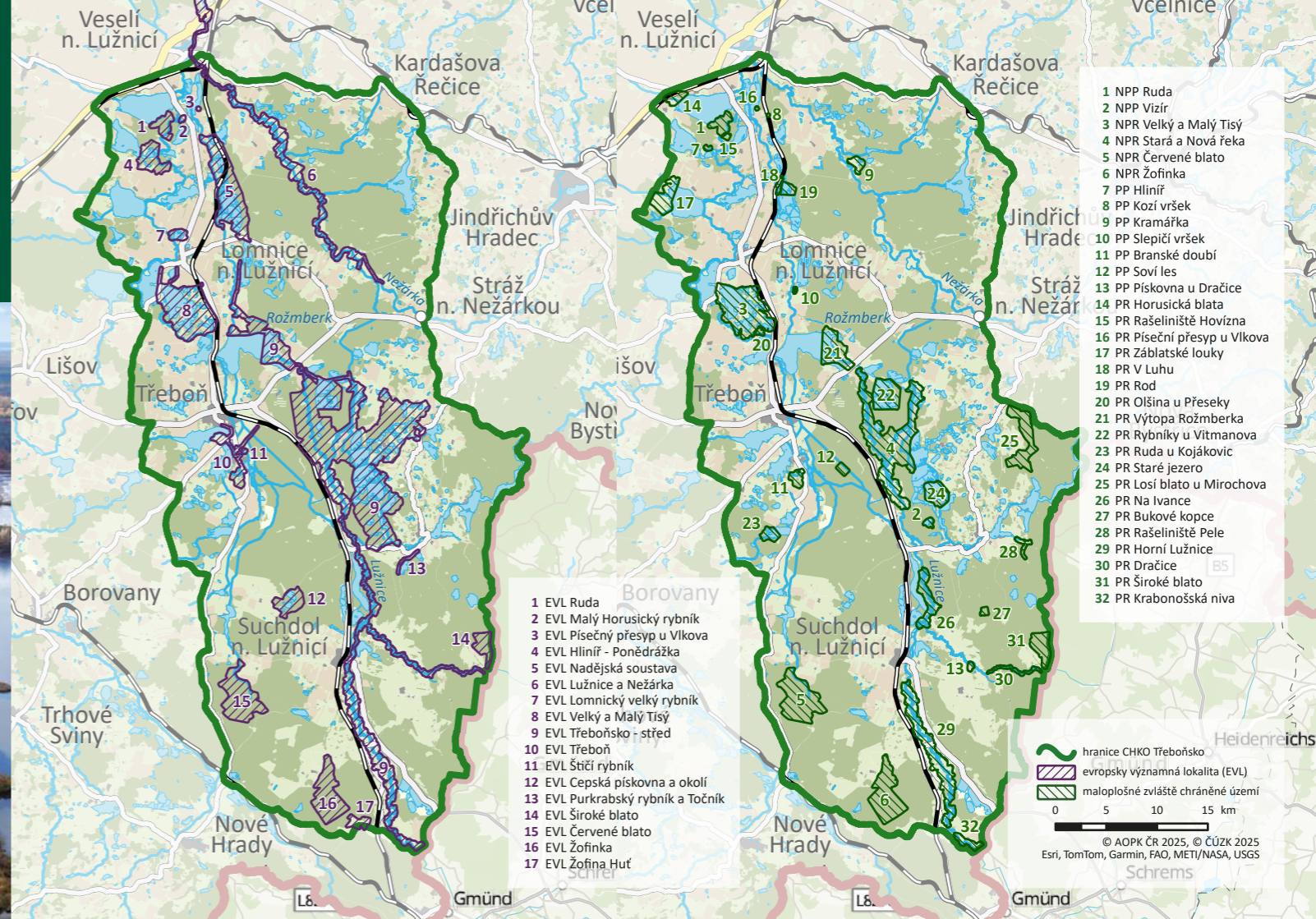
Pokud by ovšem člověk zamýšlel v těchto hodnotných územích uskutečnit rozsáhlejší, zejména stavební projekty, musí se vždy vyhodnotit možné negativní dopady na lokalitu soustavy Natura 2000. Plánované činnosti totiž nesmí být v rozporu s cíli ochrany tohoto území a nároků jeho předmětů ochrany – tedy těch druhů nebo stanovišť, pro které konkrétní evropsky významnou lokalitu chráníme.

Přehled evropsky významných lokalit v CHKO Třeboňsko

Evropsky významné lokality na Třeboňsku se často překrývají s územními kategoriemi (přírodní rezervací nebo přírodní památkou) ze zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. Je tedy patrné, že se jedná o opravdu výjimečná místa přírody, která si zasluhují mimořádnou pozornost a ochranu. V následujícím textu bychom Vám jednotlivé EVL rádi představili. Podrobnější informace naleznete na webové stránce.

<https://trebonsko.aopk.gov.cz/web/chko-trebonsko/natura-2000>

Vodní toky

Krajinu Třeboňska od pradávna formovala voda. Po druhohorním a třetihorním jezeru zůstala v reliéfu otisknuta Třeboňská pánev, kterou odvodňuje řeka Lužnice. V plochem prostoru bohatě meandrovala. Dodnes jsou zbytky přirozeného toku zachované od hranic s Rakouskem až k rybníku Rožmberk. Také přítoky Lužnice mají osobitý charakter. Ze západní strany se jedná jen o malé potoky, protože Lišovský práh (předěl mezi Třeboňskou a Česko-budějovickou pávní) neumožňuje vznik rozsáhlého povodí. Přítoky z východní strany jsou známější. Největší z nich, Nežárka (vzniklá soutokem Kamenice a Žirovnice), si také zachovala do značné míry přírodní charakter.

Nežárka a menší Dračice tvoří hlubší kaňony v místech, kde si cestu prorazily okrajem pánve. Podobné údolí Koštěnického potoka je dnes zatopené. Rybníkář Mikuláš Ruthard ideální terén využil k zadržení mimořádného množství vody ve Staňkovském rybníce, tedy vlastně údolní nádrži z 16. století.

Třeboňsko- střed

Evropsky významná lokalita

„To nejlepší z Třeboňska“

Rozloha:
4027,7 ha

Chráněná území v překryvu:
NPP Vizír, NPR Stará a Nová řeka,
PP Pískovna u Dračice, PP Slepíčí
vršek, PR Dračice, PR Horní Lužnice,
PR Krabonošská niva, PR Na Ivance,
PR Rybníky u Vitmanova, PR Staré
jezero, PR Výtopa Rožmberka

Nadmořská výška:
420–490 m n. m.

Datum vyhlášení:
15. 4. 2005 (přehlášeno 9. 1. 2025)

1. Původní koryto tzv. Stará řeka pokračuje zachovalými lužními lesy až do rybníka Rožmberk.
2. Takové prostředí je ideální pro **vydru říční**.
3. Na vodním prostředí je závislá **klínatka rohatá**.

Území je rozsáhlé a velmi rozmanité. Zahnuje suché váté písky, jedlové doubravy, dubové aleje na hrázcích a především pestré mokřadní biotopy (vodní toky, podmáčené louky, rašelinný les, olšiny, vrbiny, zarostlé zátoky rybníků, bahnité sedimenty, tůně, rašeliniště). Lokalita je významná z hlediska vysoké koncentrace chráněných a ohrožených druhů.

EVL se kryje s celou řadou maloplošných zvláště chráněných území.

Převážná část lokality se nachází v ploché centrální části Třeboňské pánve, kde pokrývá „mokřadní srdce Třeboňska“ – **NPR Stará a Nová řeka**. Dále zasahuje podél vodních toků Lužnice a Dračice až k hranicím s Rakouskem, zahrnuje rybníky Chlumecké soustavy, části rybníků Rožmberk a Potěšil.

Lužnice od hranic až k Suchdolu nad Lužnicí unikla větší regulaci a zachovala si přirozený charakter. Při podrobném

mapování bylo zjištěno přes 200 tůň a říčních ramen spolu s množstvím periodicky zaplavovaných prohlubní. Niva se neustále proměňuje. Její chování je velmi poučné pro revitalizaci jiných toků nebo ochranu před extrémní počasí.

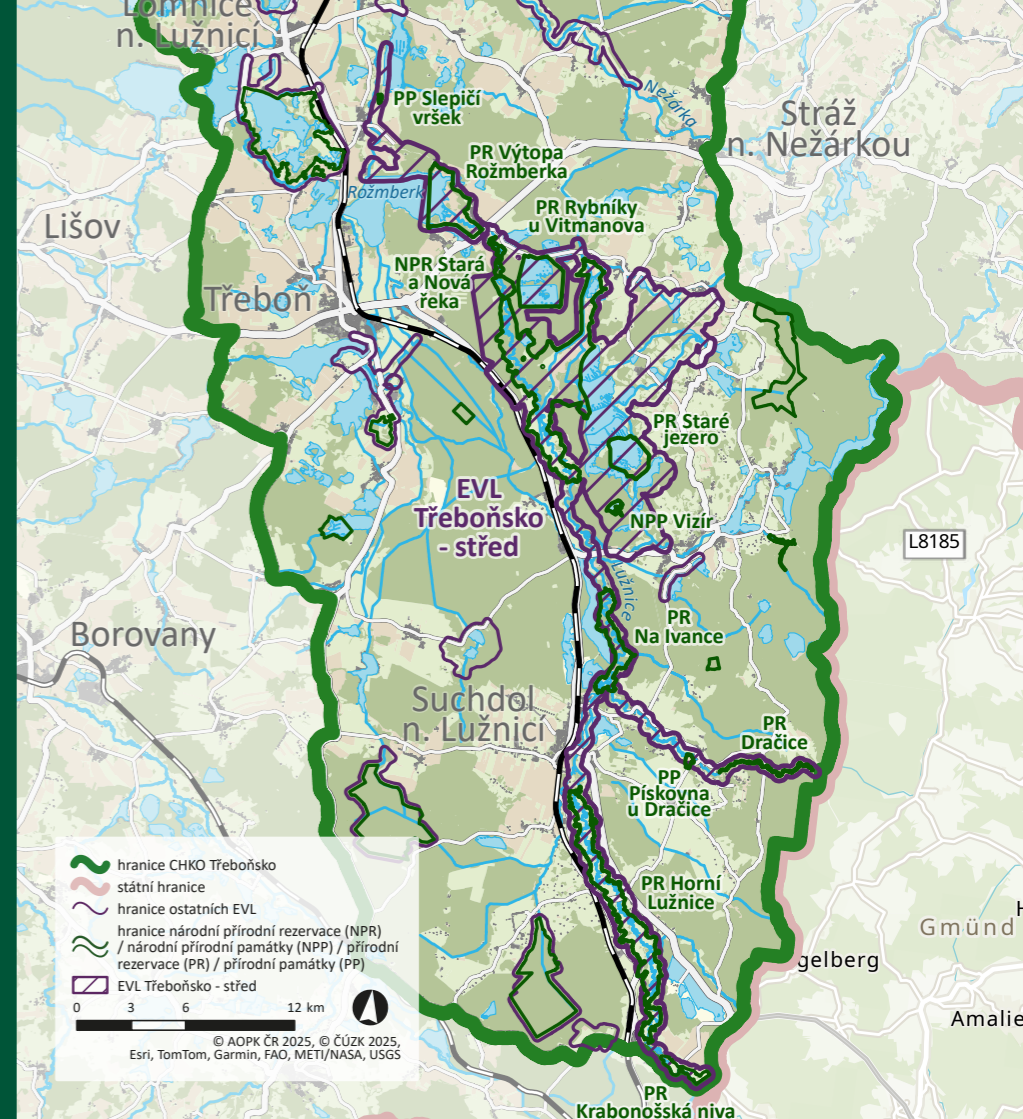
Na jezu Pilař u obce Majdalena odbočuje Zlatá stoka (dílo Štěpánka Netolického), nejvýznamnější zdrojnice vody pro rybníční soustavy. Od Rozvodí na opačnou stranu vede uměle vybudová-

4
5 6

vaná Nová řeka (dílo Jakuba Krčína), která případnou povodňovou vlnu napak odvádí mimo rybníční soustavy do Nežárky. Jejimi rozlivy do volné krajiny vznikly Novořecké močály, dnes velmi atraktivní území pro stovky migrujících vodních ptáků.

Řeka Dračice byla pro větší spád využívána hamry, které zpracovávaly místní železnou rudu. Průmyslové využití ukončila koncem 19. stol. povodeň a v dalším období poloha v hraničním pásmu. Říčka se strženými břehy a ponechanými břehovými porosty působí velmi přirozeně a balvanité řečiště s peřejemi je pro Třeboňsko výjimečné.

4. Součástí EVL jsou i lidmi vybudované rybníční hráze.
5. Stále početnější **jeřábi popelaví** s oblibou hnízdí v rákosinách.
6. Třeboňsko je pro mnoho druhů ptáků hnízdištěm, pro jiné důležitou zastávkou na tahu do teplých krajín.

Lužnice a Nežárka

Evropsky významná lokalita

„Liniová lokalita přesahující
území CHKO Třeboňsko“

Rozloha:
859,5 ha

Chráněná území v překryvu:
PP Doubí u Žišova, PP Kramářka,
PP Lužnice, PP Údolí Lužnice
a Vlášnického potoka,
PR Dráčovské louky,
PR Dráčovské tůně

Nadmořská výška:
354–441 m n. m.

Datum vyhlášení:
15. 4. 2005
(přehlášeno 14. 10. 2013)

Území EVL je vzhledem ke své délce velmi různorodé. Od plochého říčního údolí s loukami, zachovalými tůněmi a slepými rameny přes regulované úseky až k zarostlým skalám kaňonů. Říční tok je vysoce důležitým koridorem pro migraci organismů.

Lokalita zahrnuje tok a říční nivu Nežárky zhruba od osady Jemčina po soutok s Lužnicí ve Veselí nad Lužnicí. Dále z Veselí nad Lužnicí (již mimo území CHKO Třeboňsko) tok a nivu Lužnice po ústí do Vltavy. Vedla tudy jedna z nejdelších vorařských tras v Čechách. Začínala úvazištěm v Suchdole nad Lužnicí a přes Novou řeku a Nežárku pokračovala Lužnicí do Vltavy na Prahu.

Říční tok bez přehrad, pouze s jezy a občasnými peřejemi, působí na mnoha místech velmi přírodně. Zároveň je velmi důležitým koridorem pro migraci organismů. Nežárka se v Třeboňské pánvi rozlévá a vytváří řadu meandrů a tůní.

1
2
3

1. Nežárka se v Třeboňské pánvi rozlévá a vytváří řadu meandrů a tůní.
2. Žije zde významná populace **vydry říční**.
3. V EVL byla zjištěna jedna z nejrozsáhlejších lokalit **velevruba tupého** v ČR. Nacházejí se zde i mladší jedinci, což svědčí o rozmnožování a životaschopnosti populace.

Rašeliniště

Lužnice si postupně prohlubovala koryto a tvorbou říčních teras zužovala svoji nivu. Po okrajích pánve mimo dosah řeky se začala koncem poslední doby ledové formovat v podmáčeném terénu rozsáhlá rašeliniště, dnes nazývaná blata.

K jejich vzniku přispělo tehdejší klima. Základem jsou různé druhy mechu rašeliníku, který vytváří vrstvy rašeliny. Podmáčená místa osídlila borovice blatka, na sušších místech se vyskytují její kříženci s borovicí lesní. Žije zde množství ohrožených a chráněných organismů, zejména bezobratlých. K pestrosti lokalit přispělo hospodářské využití lidmi. Tzv. borkování (ruční těžba rašeliny) zahrnovalo odvodnění rašeliniště pomocí odvodňovacích stok a otevřelo volné vodní plochy, které postupně zarůstají. Na podporu zavodnění a regenerace rašeliniště odvodňovací stoky přehrazujeme.

Jako EVL byly vyhlášeny nejzachovalejší a geneticky nejhodnotnější porosty blatky s podrosty rojovníku bahenního.

Červené blato

Evropsky významná lokalita

„Tundrový porost
blatkových borů“

Rozloha:
395,4 ha

Chráněná území v překryvu:
NPR Červené blato

Nadmořská výška:
466–476 m n. m.

Datum vyhlášení:
15. 4. 2005
(přehlášeno 14. 10. 2013)

EVL je téměř ve stejných hranicích jako **národní přírodní rezervace Červené blato**, jedna z neznámějších rezervací na Třeboňsku. K popularitě zřejmě přispělo zřízení první naučné stezky v CHKO Třeboňsko v 80. letech minulého století.

S Červeným blatem je spjata sklárna v nedalekém Jiříkově údolí, která existovala již před rokem 1774. Vyrábělo se zde proslulé hyalitové sklo. Jako zdroj energie k tavbě skloviny se používaly rašelinové borky, kterých se zde vytěžilo miliony ročně. Jámy se po těžbě samovolně zalily vodou a přirozeně regenerují.

1. Začátkem léta je možné spatřit nápadně kvetoucí **rojovník bahenní**.
2. Suchopýry upoutají svými nápadnými bílými květy ve formě chomáčků.
3. **Kulíšek nejmenší** je se svou velikostí vrabce nejmenší sovou Evropy. Sám se stává kořistí větších druhů sov.

1
2

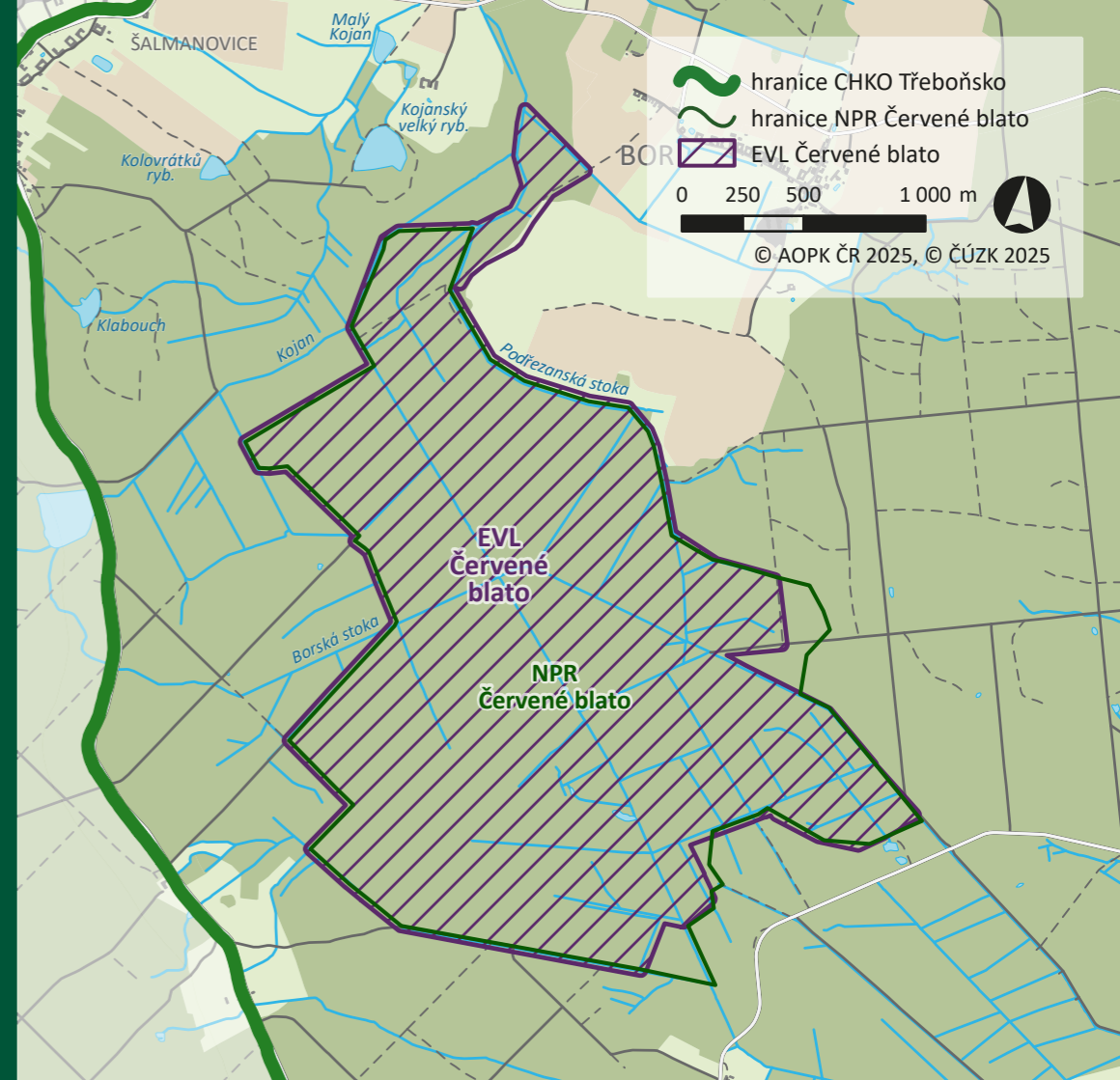

3

3
4
5

3. Jámy po těžbě se zalily vodou a přirozeně regenerují.
4. Ač to na první pohled nevypadá, rašeliniště je plné života. Lze v nich spatřit například kovově lesklé krovky **střevlíka polního**.
5. Na dřevěných lávkách naučné stezky se rády sluní **ještěrky živorodé**.

Široké blato

Evropsky významná lokalita

„Rašelinný les při hranici s Rakouskem“

Rozloha:
95,6 ha

Chráněná území v překryvu:
PR Široké blato

Nadmořská výška:
488–498 m n. m.

Datum vyhlášení:
15. 4. 2005
(přehlášeno 14. 10. 2013)

EVL leží na samém okraji Třeboňské pánve v Maršovské pahorkatině (v její jižním výběžku Českomoravské vrchoviny) asi 3 km východně od obce Františkov. Téměř se překrývá s **přírodní rezervací Široké blato**.

V 18. století byla poblíž založena obec Nová Ves („Najdorf“). Zdejší obyvatelé se živili především těžbou rašeliny. S tím souvisí zchovalá hustá síť odvodňovacích stok a terénní prohlubně. Z důvodu ostrahy státní hranice bylo v červnu

1953 místní obyvatelstvo nuceně vysídleno a domy byly určeny k demolici. Opuštěné odvodněné rašeliniště začalo zarůstat. V současné době stavbou přehrážek na stokách postupně obnovujeme jeho vodní režim a vyřezáváme náletové dřeviny.

1. Takové vyvýšené kopečky z vegetace se nazývají bulty.
2. Na bultech najdeme typické rostliny rašelinišť jako je **klikva bahenní**.
3. **Brusnice vlohyně** připomíná borůvku. Její plody jsou uvnitř bílé.

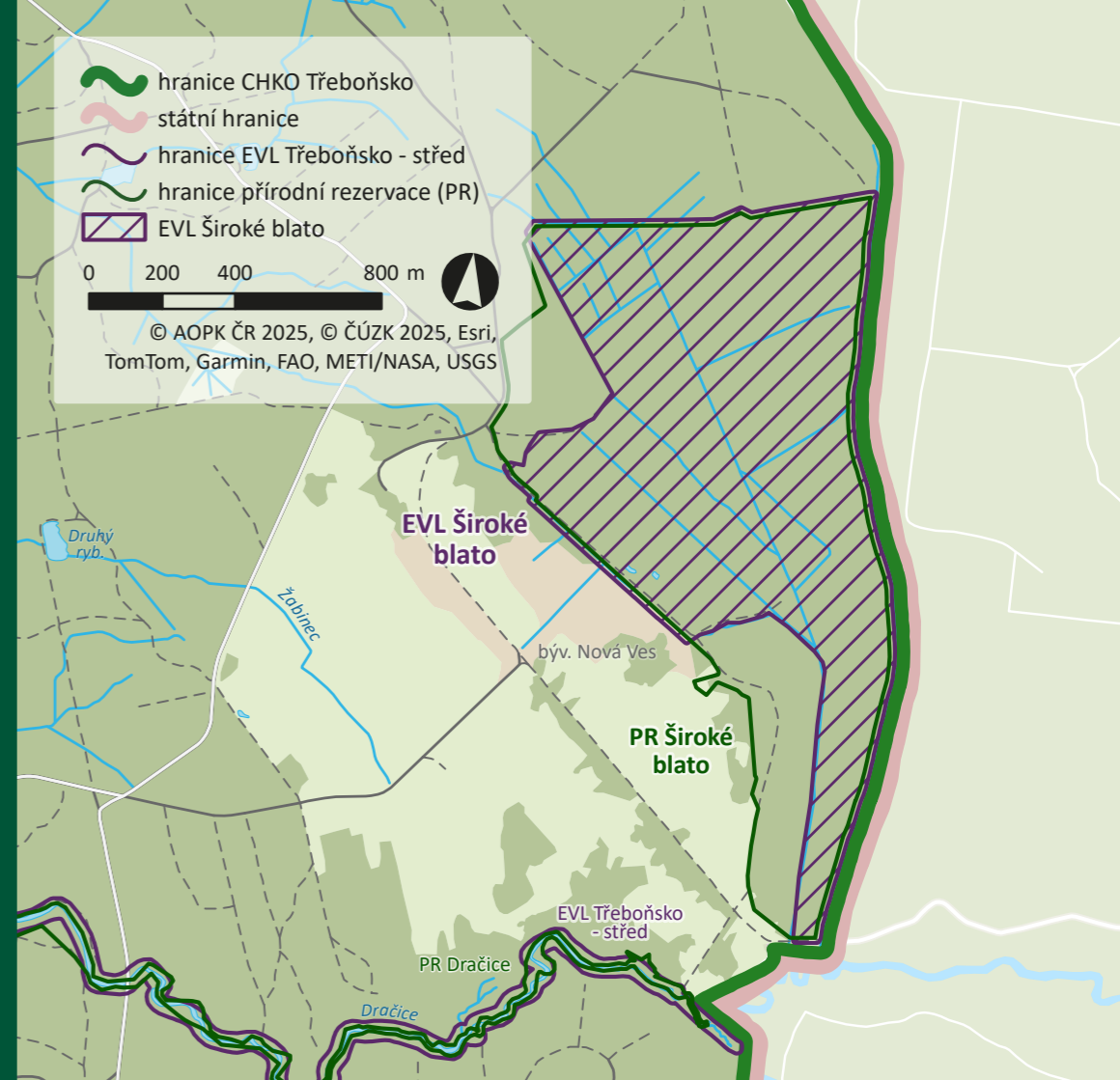

4. Široké blato je významným útočištěm rašeliništních druhů rostlin i živočichů, např.: **vážky jasnoskvrnné**.
5. Na rašeliništi roste masožravá ale půvabná **rosnatka okrouhlostá**.
6. Výjimečně lze na Třeboňsku potkat **losa evropského**.
7. Na zemi hnízdí nenápadný **lelek lesní**, jehož velké oči napovídají, že létá a loví v noci.

6
7

4
5

Žofinka

Evropsky významná lokalita

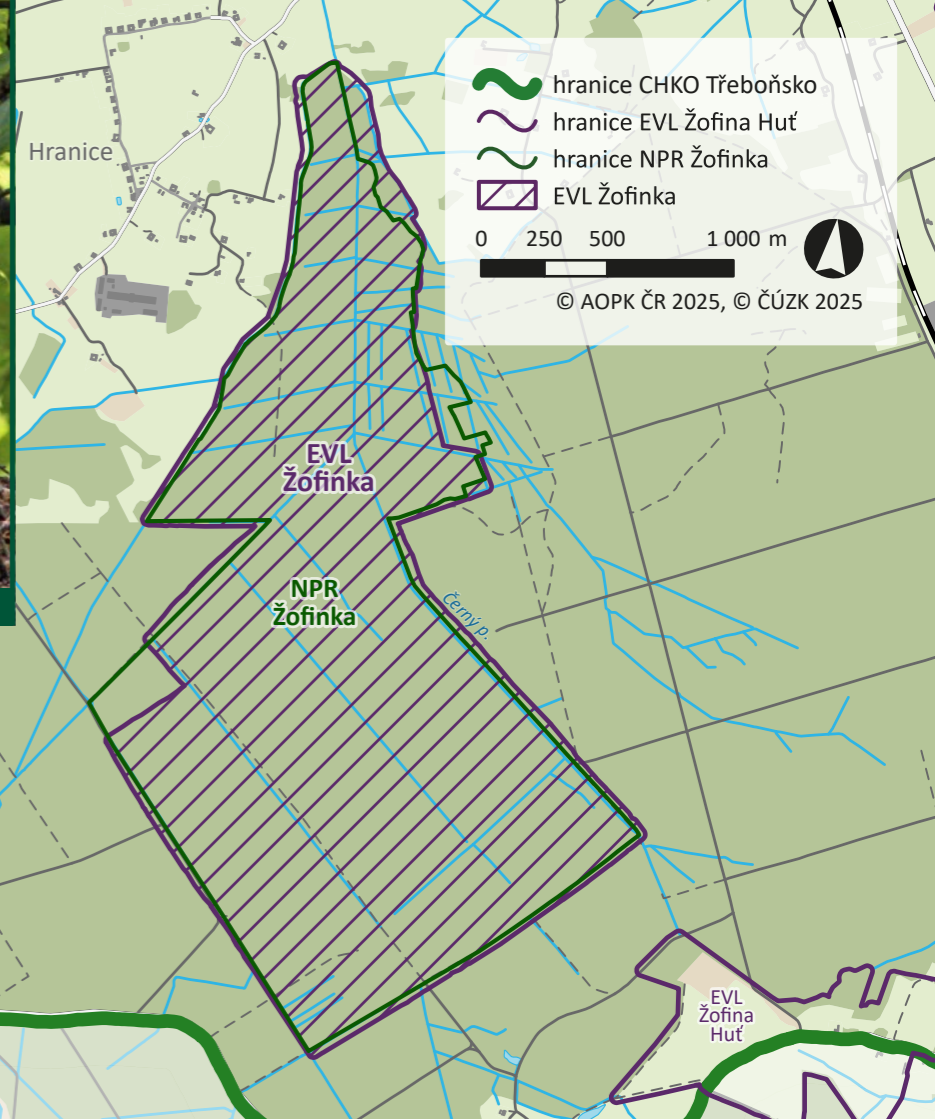
„Obnovený rašelinný les“

Rozloha:
338,1 ha

Chráněná území v překryvu:
NPR Žofinka

Nadmořská výška:
464–477 m n. m.

Datum vyhlášení:
3. 11. 2009
(přehlášeno 14. 10. 2013)

EVL je svým vymezením víceméně totožná s hranicemi stávající **národní přírodní rezervaci Žofinka**. Rašeliniště bylo v minulosti těženo. Pozůstatkem je hustá síť odvodňovacích stok v různém stupni zazemnění.

Po větrné kalamitě z 80. let 20. století blatkové a rašelinné bory postupně regenerují a v prosvětleném porostu se vytváří pestrá mozaika keřového patra. Na podporu regenerujícího blatkového boru je potřeba vyřezávat náletové dřeviny, které se druhově do tohoto území nehodí. Pokácené dřeviny ponecháváme na místě k rozpadu a zetlení. Pro podporu revitalizace vodního režimu rašelinného lesa jsou přehrazovány stoky a v jižní části lokality vzniklo cca 60 rašelinných tůní, které jsou základem pro zavodnění. Tůně slouží také jako biotop pro bezobratlé živočichy.

1. **Rozsáhlá plocha lesa v blízkosti vodních ploch je ideální pro hnízdění čápa černého.**

Ruda

Evropsky významná lokalita

„Lokalita pro hlízovec Loeselův a srpnatku fermežovou“

Rozloha:
77,8 ha

Chráněná území v překryvu:
NPP Ruda, PR Rašeliniště Hovízna

Nadmořská výška:
416–418 m n. m.

Datum vyhlášení:
15. 4. 2005
(přehlášeno 14. 10. 2013)

EVL leží na jihovýchodním okraji Horusického rybníka mezi obcemi Ponědrážka a Bošilec a zahrnuje **národní přírodní památku Ruda a přírodní rezervaci Rašeliniště Hovízna**.

Tato EVL se odlišuje od ostatních rašelinišť. Slatiniště je syceno především hlubinnými vývěry podzemní vody na porušených vrstvách druhohorních křídových a třetihorních sedimentů. Charakteristická je přítomnost rezavohnědých železitých sraženin v pomalu protékající nebo stojící vodě. S vysokým obsahem železa v pramenných vývěrech souvisí také vznik unikátních čočkovitých těles o průměru až 10–20 cm, vytvořených ze zdejší sedimentární bahenní rudy železa. Až do poloviny 20. století se zde různě intenzivně těžila rašelina.

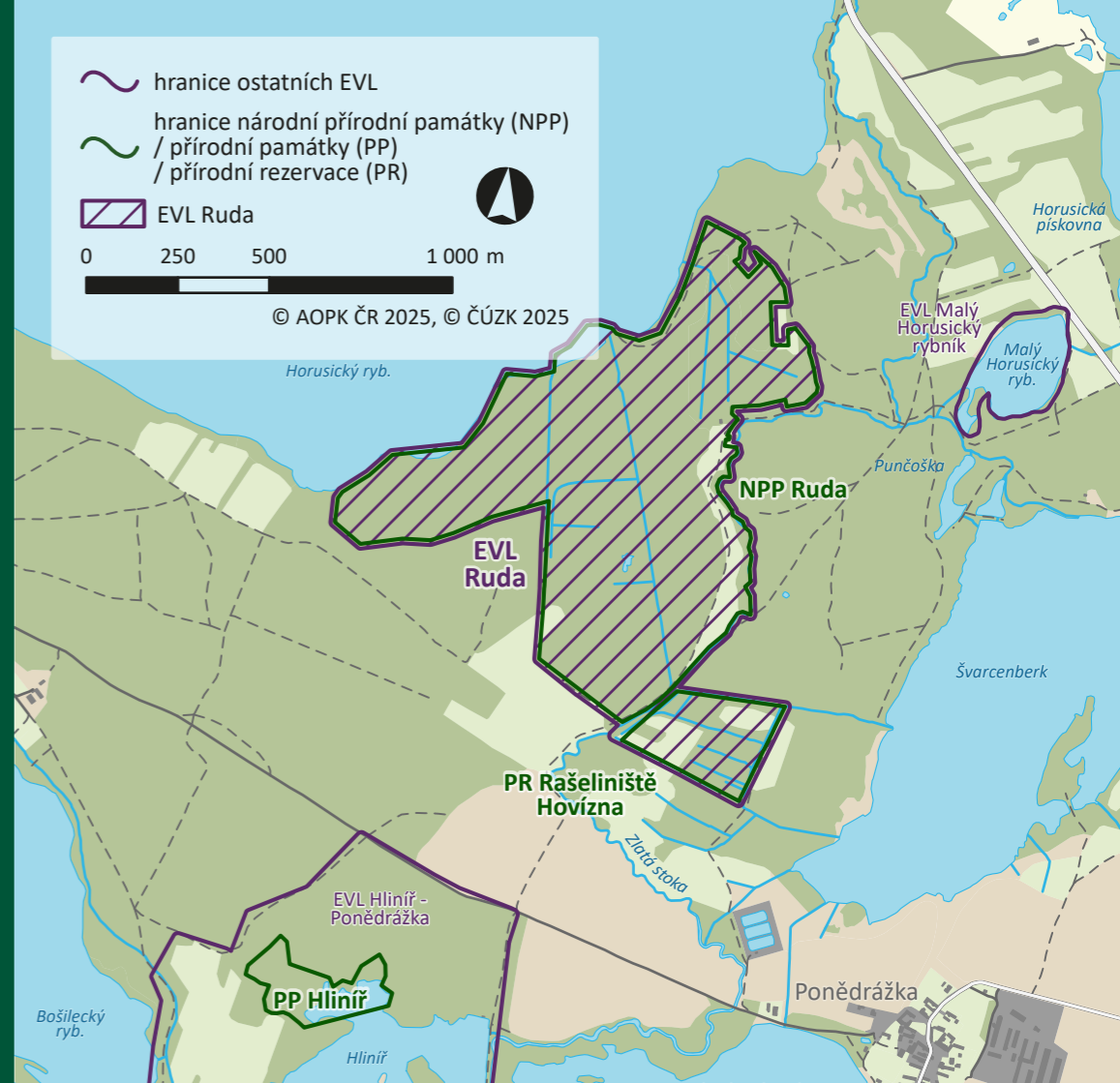
1. Z křovin lze v květnu zaslechnout krásný zpěv **slavíka modráčka**.
2. **Hlízovec Loeselův** má jako většina orchidejí náročné rozmnožování. Semínko musí najít houbu, která ho bude první roky udržovat při životě. Teprve koncem třetího roku rostlina vytvoří vegetační pupen a teprve čtvrtým rokem vyroste z pupenu nad povrch půdy první zelený list.

3
5
4

Na rašelinných prameništích se od konce doby ledové zachovala velmi cenná rostlinná společenstva s řadou silně a kriticky ohrožených druhů. Pro jejich podporu kosíme rozpínající se porosty rákosu a vysokých ostřic.

3. Pohled do slatiniště.
4. Na prameništích a březích jezírek najdeme kriticky ohroženou **hrotnosemenku bílou**.
5. Mech **srpnatka fermežová**. Spodní část lodyžky srpnatky fermežové postupně odumírá a ve vhodných podmínkách se mění na rašelinu.

Písky

Třeboňská pánev byla postupně plněna sedimenty. V hlubších vrstvách docházelo k jejich zpevnění, vrstvy nanesené vodou později zůstaly sypké. Koncem doby ledové větry vyvály z okolí řeky písčité duny. Zcela výjimečně nezarostly a zůstaly obnažené.

V malých pískovničkách lidé těžili materiál pro svoji potřebu. Zachované malé pískovničky s tůněmi se tak často staly samovolně velmi zajímavými biotopy. Od 50. let 20. století se začalo s velkoplošným dobýváním štěrkopísků.

V posledních letech se státní ochrana přírody naštěstí daří ve spolupráci s těžáři prosazovat přírodě bližší způsoby rekultivace vytěžených pískoven i rašelinišť. Využívá se přirozená sukcese, cíleně se vytváří náhradní stanoviště pro ohrožené druhy flóry a fauny, zvyšuje se pestrost prostředí.

Pískovny jsou nepostradatelným prostorem k hnízdění **břehulí říčních**.

Písečný přesyp u Vlkova

Evropsky významná lokalita

„Útočiště pískomilných organismů“

Rozloha:
1,4 ha

Chráněná území v překryvu:
PR Písečný přesyp u Vlkova

Nadmořská výška:
411–416 m n. m.

Datum vyhlášení:
3. 11. 2009
(přehlášeno 14. 10. 2013)

Duna představuje zachovaný významný geomorfologický útvar a zároveň útočiště v zarostlé krajině pro druhy, které nesnáší přemíru živin a konkurenci ostatních organismů. Bez péče by duna časem zarostla lesem a vzácné organismy by zmizely, proto na ní čas od času vyřezáváme či vytrháváme náletové dřeviny.

Izolovaný pískový přesyp leží 1 km severozápadně od Vlkova v blízkosti pískovny. Plocha se téměř kryje se stejnojmennou přírodní rezervací.

1 2 3

1. Létá sem lovit hmyz i **dudek chocholatý**.
2. **Paličkovec šedavý** je pionýrským druhem, který roste na místech chudých živinami. Je odolný vůči suchu a teple, vyžaduje plné oslunění. Snáší i zavátí pískem. Písečná duna je tedy pro něho ideální prostředí.
3. Na přesypu najdeme druhy specializované na písčité biotopy jako je **slíďák písečný**.

4
5

4. Duna by bez péče v současné době zarostla. Vznikem zatopených těžeben přišla o zázemí, ze kterého byla navíváním písku udržována.
5. **Saranče modrokřídlá** je nenápadná díky svému krycímu zbarvení. Svá modrá křídla ukáže až za letu.

Cepská pískovna a okolí

Evropsky významná lokalita

„Pestrá lesní pískovna“

Rozloha:
141,2 ha

Nadmořská výška:
454–463 m n. m.

Datum vyhlášení:
15. 4. 2005
(přehlášeno 14. 10. 2013)

Původně byla pískovnička využívána obyvateli přilehlých obcí a pro údržbu lesních cest. Od 80. let těžbu a vznik nových tůní koordinuje Správa CHKO Třeboňsko tak, aby byly zachovány pestré ekologické podmínky pro chráněné druhy rostlin a živočichů.

Drobná pískovna je ukryta na okraji Cepského polesí a svojí pestrostí se odlišuje od okolních hospodářských lesů. Je příkladem přírodně cenné lokality vzniklé řízenou těžbou a vhodnými zásahy ochrany přírody, která by bez občasné péče spočívající ve výřezu náletových dřevin a obnovení tůní zanikla.

Několik těžebních jam a jezírek různé velikosti, hloubky a stáří je zahlobeno v terénu. Přirozenou sukcesí se vyvinula pestrá mozaika mokřadů v různém stupni zazemnění, zrašelinění a zarůstání vegetací. Obnažené vrstvy štěrkopísků vyhledávají zajímavé druhy hmyzu.

1. Pískovna s čistou vodou je obývána **čolčkem velkým**.

2

3

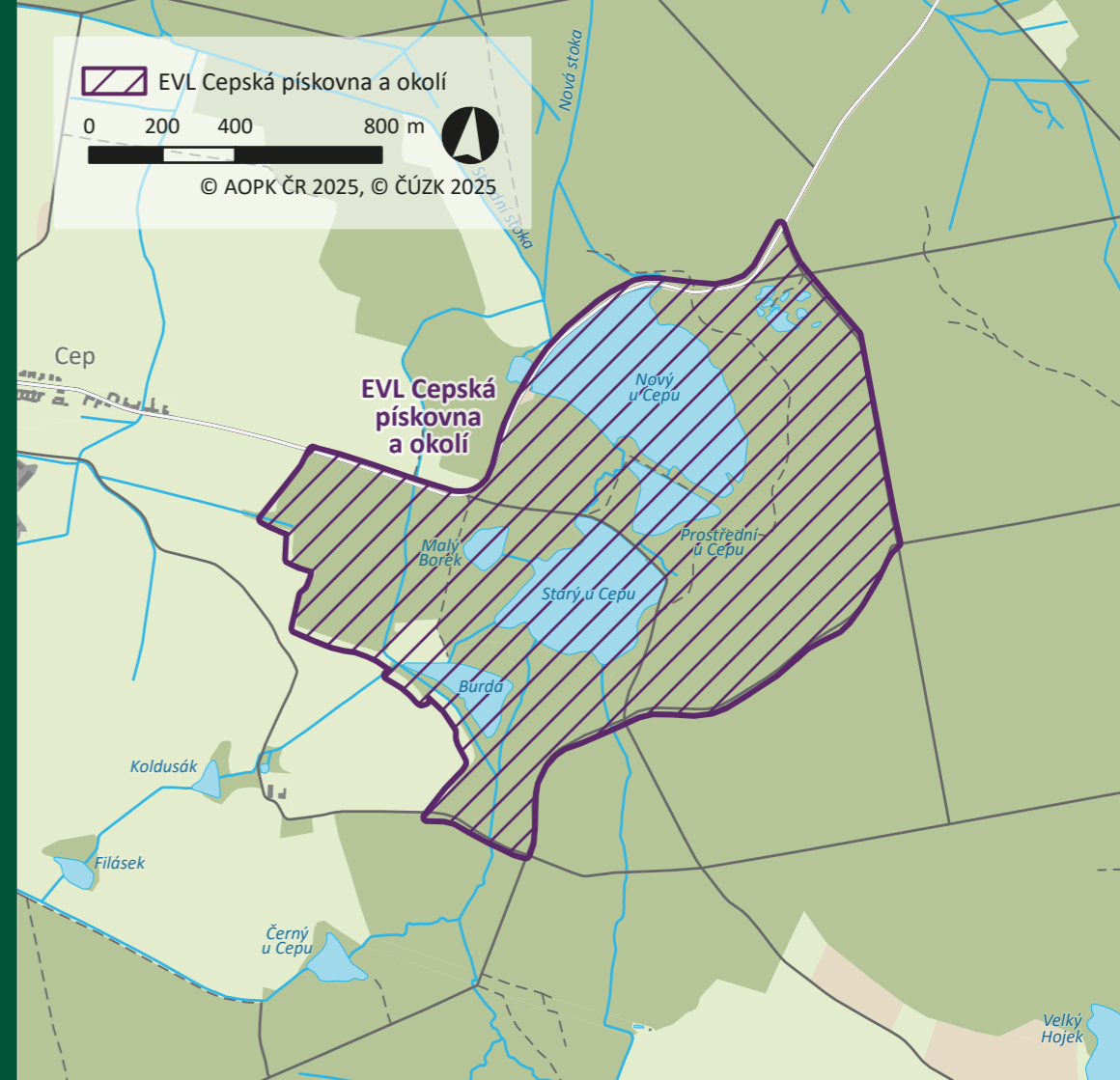

4

2. **Blatnice skvrnitá** je zajímavá nevelká žabka, která se umí zahrabat do písku. Její pulci naopak dorůstají velkých rozměrů, 10 cm a více.

3. Nad vodní hladinou pískovny můžeme pozorovat **vážku jasnokvrnnou**.

4. Na březích tůňek roste vzácná **plavuňka zaplavovaná**.

Hliniř - Ponědrážka

Evropsky významná lokalita

„Útočiště přírody
v osídlené krajině“

Rozloha:
164,3 ha

Chráněná území v překryvu:
PP Hliniř

Nadmořská výška:
421–428 m n. m.

Datum vyhlášení:
15. 4. 2005
(přehlášeno 14. 10. 2013)

Relativně malá lokalita zahrnuje nejen pískovnu s tůněmi, ale i menší rybníky s rašeliništi, stoky a lesní porost. Je útočištěm řady významných a chráněných druhů rostlin a bezobratlých živočichů.

EVL leží v kulturní zemědělské krajině mezi východním břehem Bošileckého rybníka a Zlatou stokou, asi 1,5 km západně od obce Ponědrážka. Součástí je i přírodní památka Hliniř s tůněmi.

1

2

3

Rašeliniště Hliniř pravděpodobně vzniklo na vývěrech podzemní vody v místech narušení svrchnokřídových sedimentů. Zajímavé jsou také tůně v opuštěné pískovně, které jsou obtížně přístupné a kromě přirozeného zazemňování jim nehrozí závažnější poškození.

1. Květ **bublinatky jižní** je vyzdvížen nad hladinu pomocí lapacích měchýřků, které se pro tuto příležitost místo vodou naplní vzduchem.
2. Krásný a ohrožený **leknín bělostný** najdeme v tůních a menších rybnících s nízkou obsádkou ryb.
3. **Rozpuk jizlivý** je vzácná, ale prudce jedovatá rostlina.

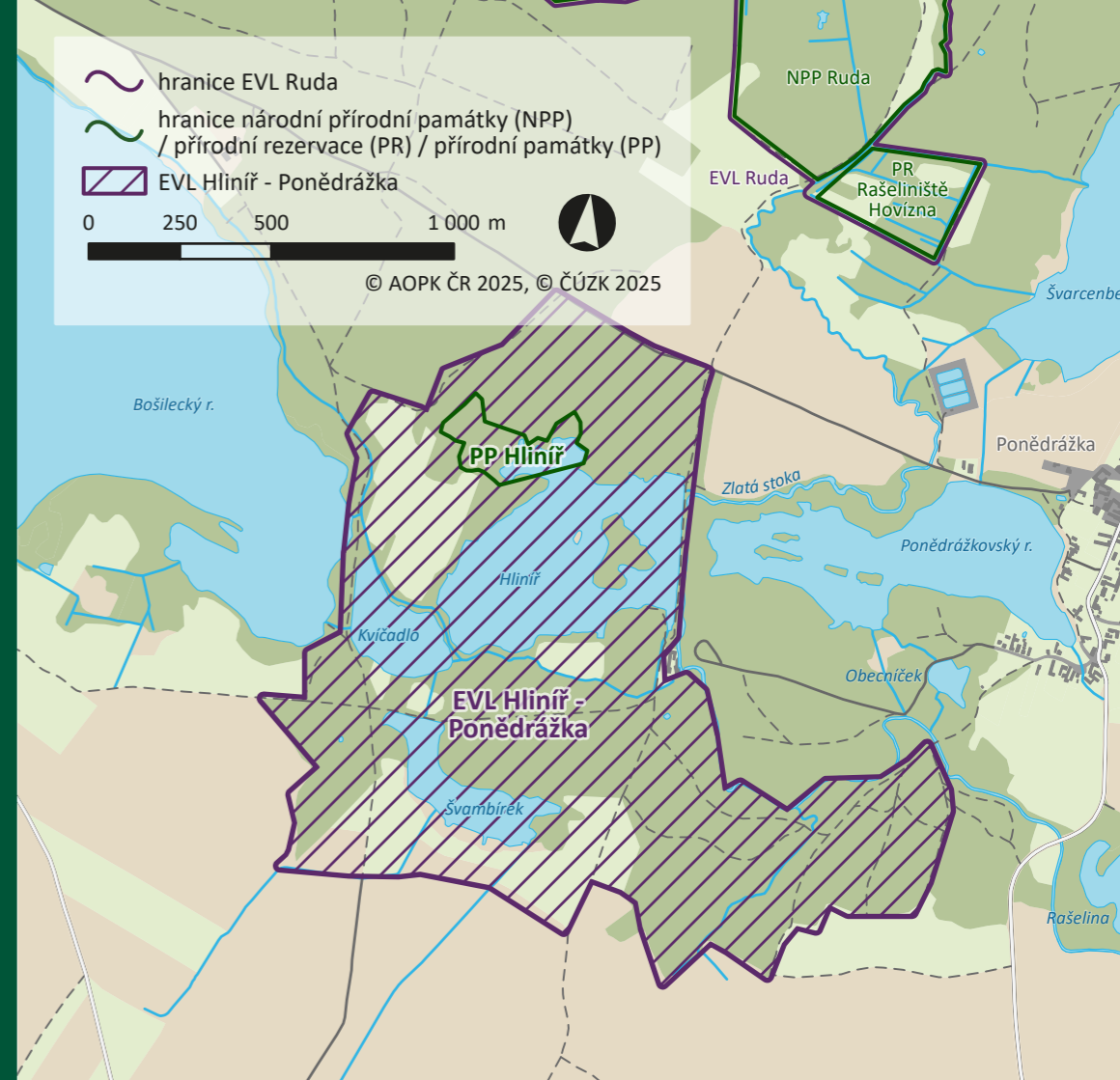

4a 4b

4. Drobné tůňky v jámách vzniklých lokální těžbou písku využívají k rozmnožování **čolci obecní (a) a horští (b)**, jejichž hlavní potravou jsou larvy komárů.

Rybníky

Až do 13. století nebylo Třeboňsko příliš osídleno. Teprve v 16. stol. využili potenciál mokřadní krajiny rožmberští rybníkáři a nastala slavná éra. Rybníky se nestaly jen místem pro chov kaprů, ale ideální podmínky v nich našly i další organismy, především vodní ptáci, obojživelníci a bezobratlí vázaní na vodu nebo rostliny obnažených den. Zajímavým biotopem a významným krajinným prvkem se staly také dubové aleje na rybníčních hrázích.

Puchýřka útlá rozkvétá na dně letněného rybníka a v příznivých podmínkách vytváří populace v řádech milionů jedinců.

Rostlinám obnažených den vyhovovalo hojně používané letnění rybníků, tedy občasné ponechání bez vody během vegetační sezony. Docházelo k provzdušnění a mineralizaci popraskaného bahna. S regulací řek a upuštěním od letnění rybníků se tato společenstva stala velmi vzácná.

Typickým představitelem rostlin obnaženého dna je **puchýřka útlá**. Drobná jednoletá tráva se nezdržuje dlouhým růstem, rychle využije příležitost k rozmnožení. Celý vývojový cyklus trvá přibližně 5–7 týdnů. Semena pak čekají roky v bahně na další vhodný okamžik v tzv. semenné bance.

Lomnický velký rybník

Evropsky významná lokalita

„Jedna z nejvýznamnějších lokalit puchýřky útlé“

Rozloha:
41,6 ha

Nadmořská výška:
428–429 m n. m.

Datum vyhlášení:
15. 4. 2005
(přehlášeno 14. 10. 2013)

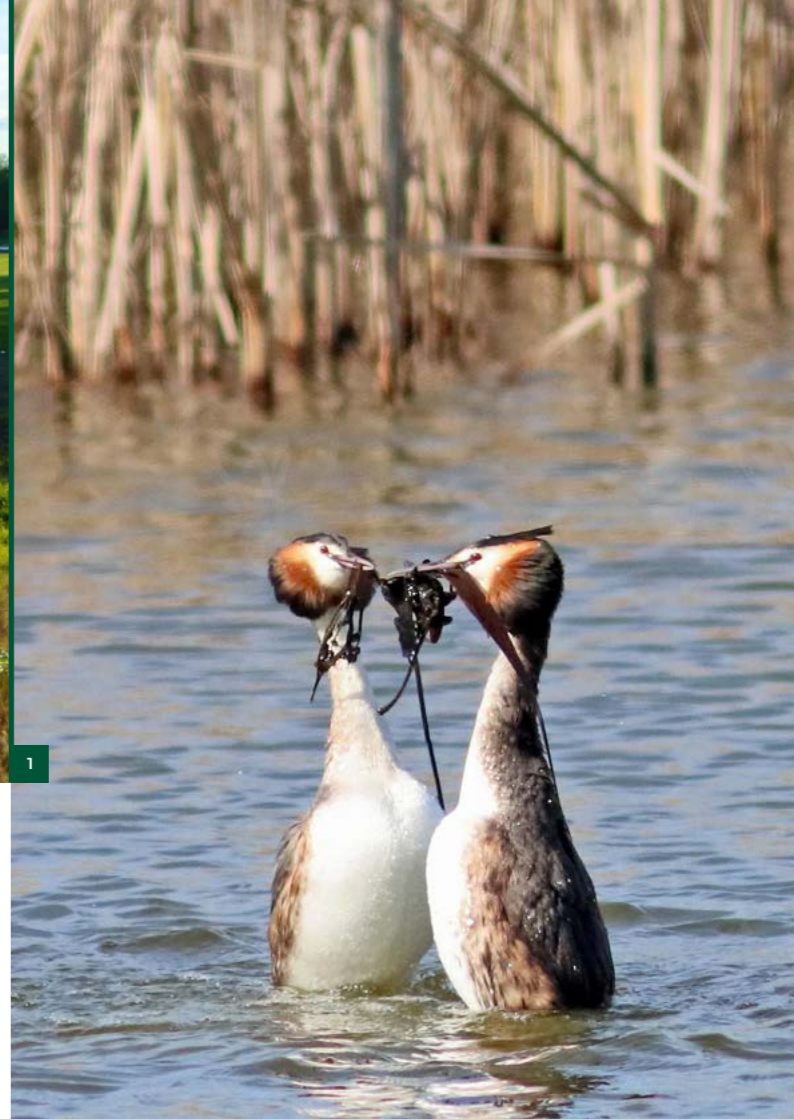

Stabilní a hodnotná lokalita s velmi početnou populací a velkoplošným (až 1 ha) a pravidelným výskytem puchýřky útlé.

Rybník leží asi 1 km od Lomnice nad Lužnicí. Krajina je zde plochá s četnými většími i menšími rybníky, v této části málo zalesněná a poměrně intenzivně zemědělsky využívána.

Město Lomnice nad Lužnicí zřídilo kolem rybníka **naučnou stezku**, z níž lze pozorovat vodní ptáky a ve vhodnou dobu i rostliny rostoucí z bahna.

1. Potápky roháčí podobně jako další potápivé druhy vodních ptáků hledají potravu pod hladinou. Proto potřebují dostatečně čistou vodu.

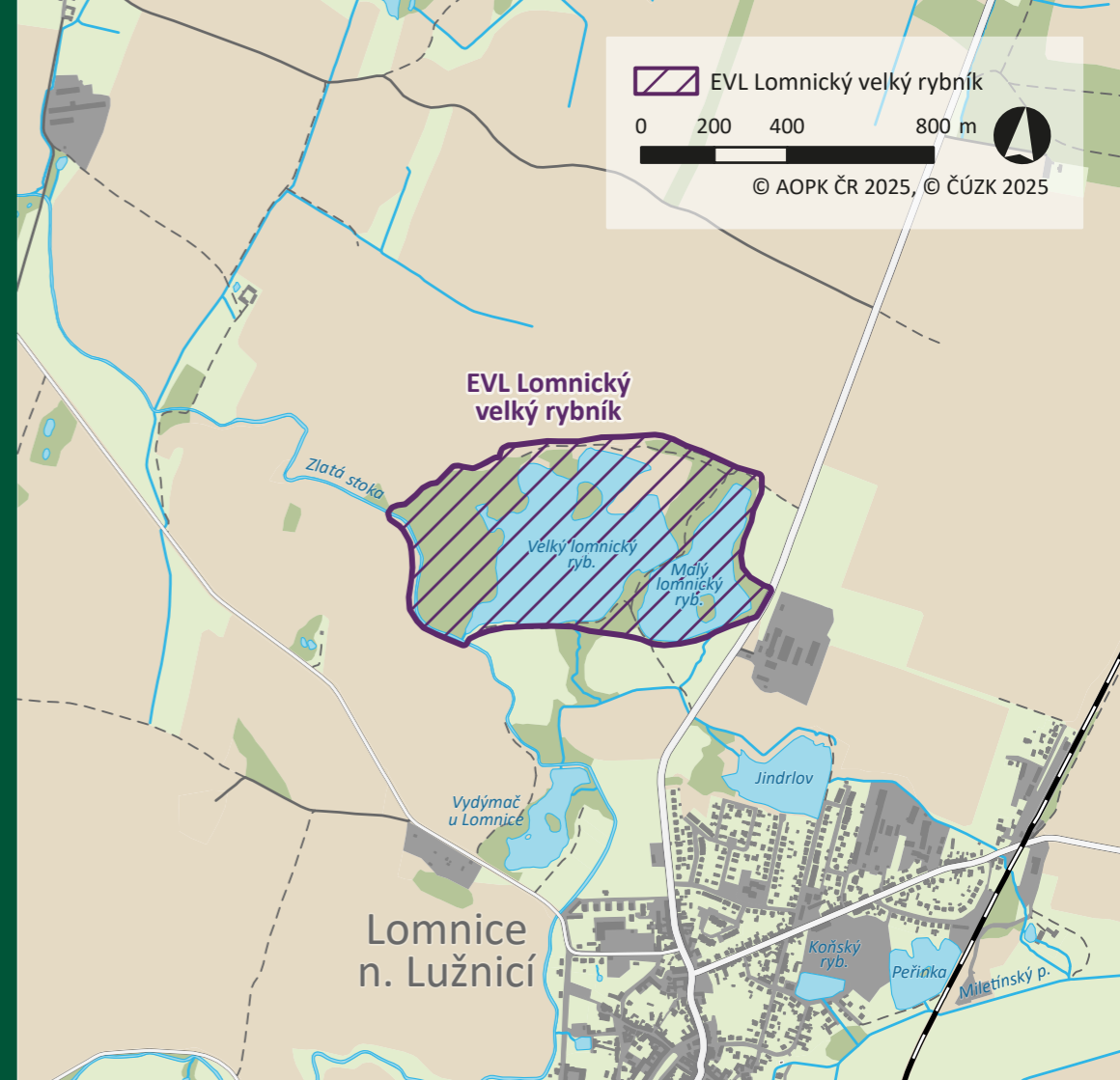
1

2 3 4

2. Šípatka střelolistá se lidově nazývá roháč nebo hadí jazyk.
3. Dno rybníka představuje volný prostor pro růst rostlin.
4. Na obnaženém dně rybníka můžeme vidět maličké rostlinky **úporu pepřého** a dalších rostlin specializovaných na tento biotop.

Malý Horusický rybník

Evropsky významná lokalita

„Plůdkový rybník s puchýřkou útlou“

Rozloha:
5 ha

Nadmořská výška:
416 m n. m.

Datum vyhlášení:
15. 4. 2005
(přehlášeno 14. 10. 2013)

EVL leží po pravé straně silnice Veselí nad Lužnicí - Lomnice nad Lužnicí, cca 4 km jižně od Veselí nad Lužnicí. Rybník je průtočný, sycený vodou ze Zlaté Stoky.

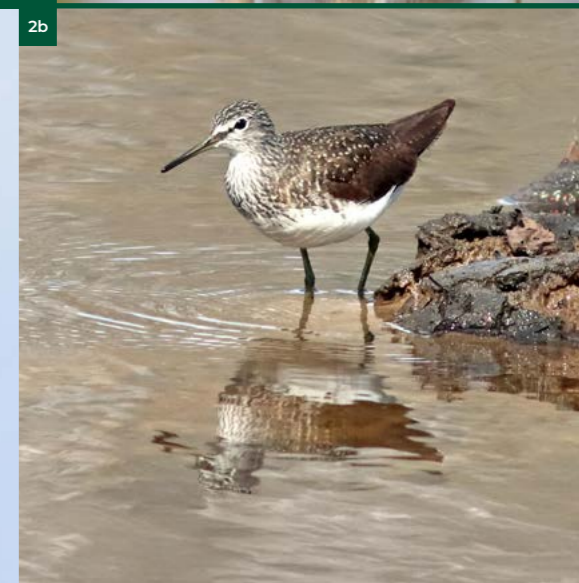
Výhodou lokality je relativně citlivé stávající rybníční hospodaření. Rybník je využíván jako plůdkový a je často loven až na jaře a bývá napuštěn jen částečně. To umožňuje puchýřce ideální podmínky pro přežívání a reprodukci.

1. **Orel mořský** není vzhledem ke své velikosti obratným lovcem, raději se živí zdechlinami ryb a jiných obratlovců.
2. Na letněných rybnících rádi hledají potravu bahňáci jako například **koliha velká** (a) či **vodouš kropenatý** (b).

1 2a
2b

3. **Volavka bílá** bývala lovena pro svá bílá okrasná pera.

Štičí rybník

Evropsky významná lokalita

„Domov puchýřky útlé“

Rozloha:
3,8 ha

Nadmořská výška:
436–437 m n. m.

Datum vyhlášení:
15. 4. 2005
(přehlášeno 14. 10. 2013)

1. Puchýřka rozkvětá nejčastěji v květnu.

Jedná se o významnou lokalitu se stabilní populací **puchýřky útlé**. Rybník slouží jako plůdkový a je občas letněn.

Malý rybník (4 ha) v blízkosti třeboňského Zámeckého polesí je napájený Zlatou stokou.

2 3
4

2. Pravidelným hostem na rybnících bývá **ledňáček říční**.
3. Také **čápy černé** zde můžeme při troše štěstí zastihnout.
4. Typickým kuňkáním na svoji přítomnost upozorní jinak nenápadná **kuňka obecná**.

Nadějská soustava

Evropsky významná lokalita

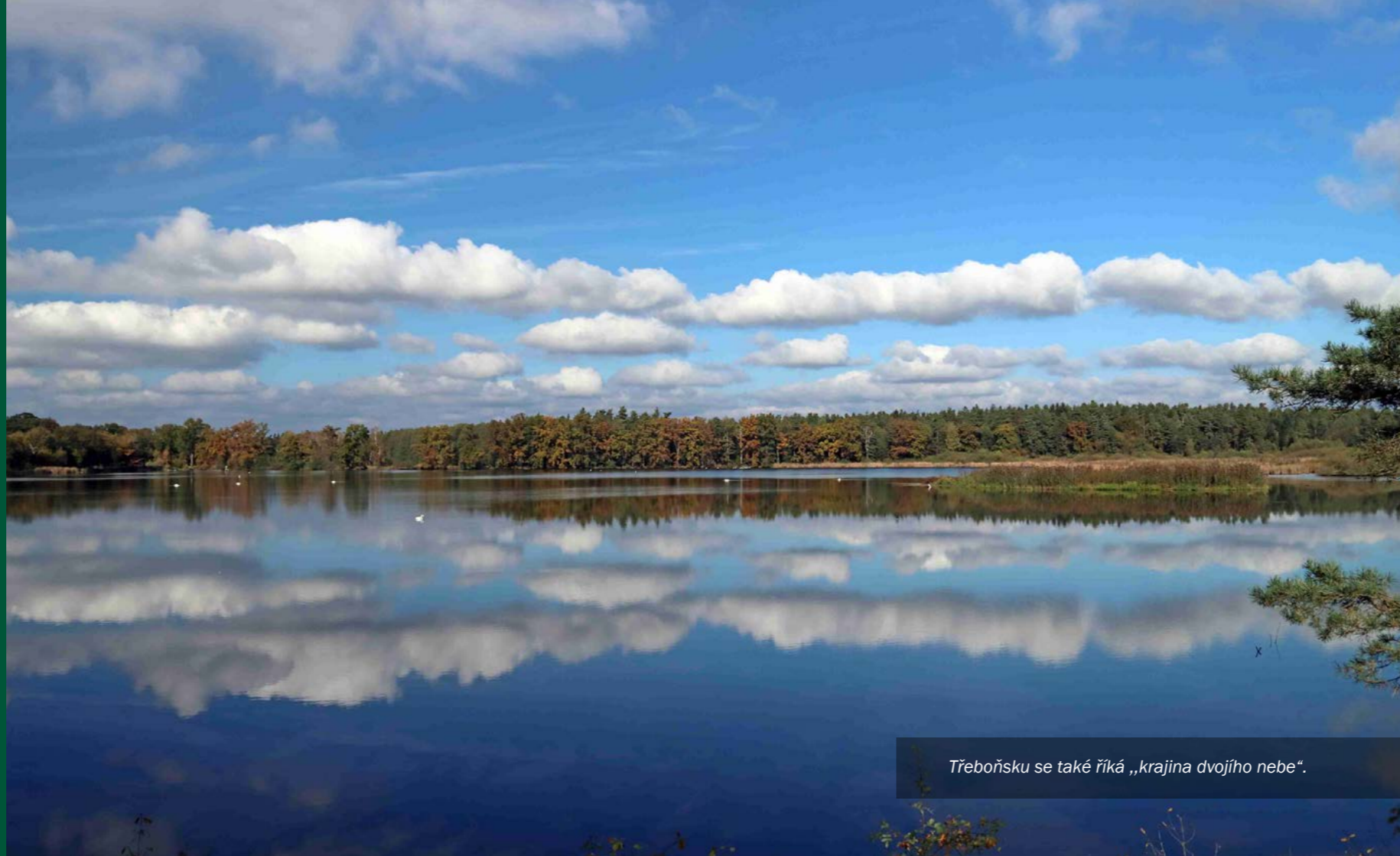
„Malebná soustava rybníků“

Rozloha:
612,3 ha

Chráněná území v překryvu:
PR Rod, PR V Luhu

Nadmořská výška:
411–422 m n. m.

Datum vyhlášení:
15. 4. 2005
(přehlášeno 14. 10. 2013)

Třeboňsku se také říká „krajina dvojího nebe“.

Charakter EVL udává rozsáhlá rybníční soustava s litorálními porosty, alejemi dubů, zbytky listnatých lužních lesů a z východu navazujícími lesy Kolenecké obory.

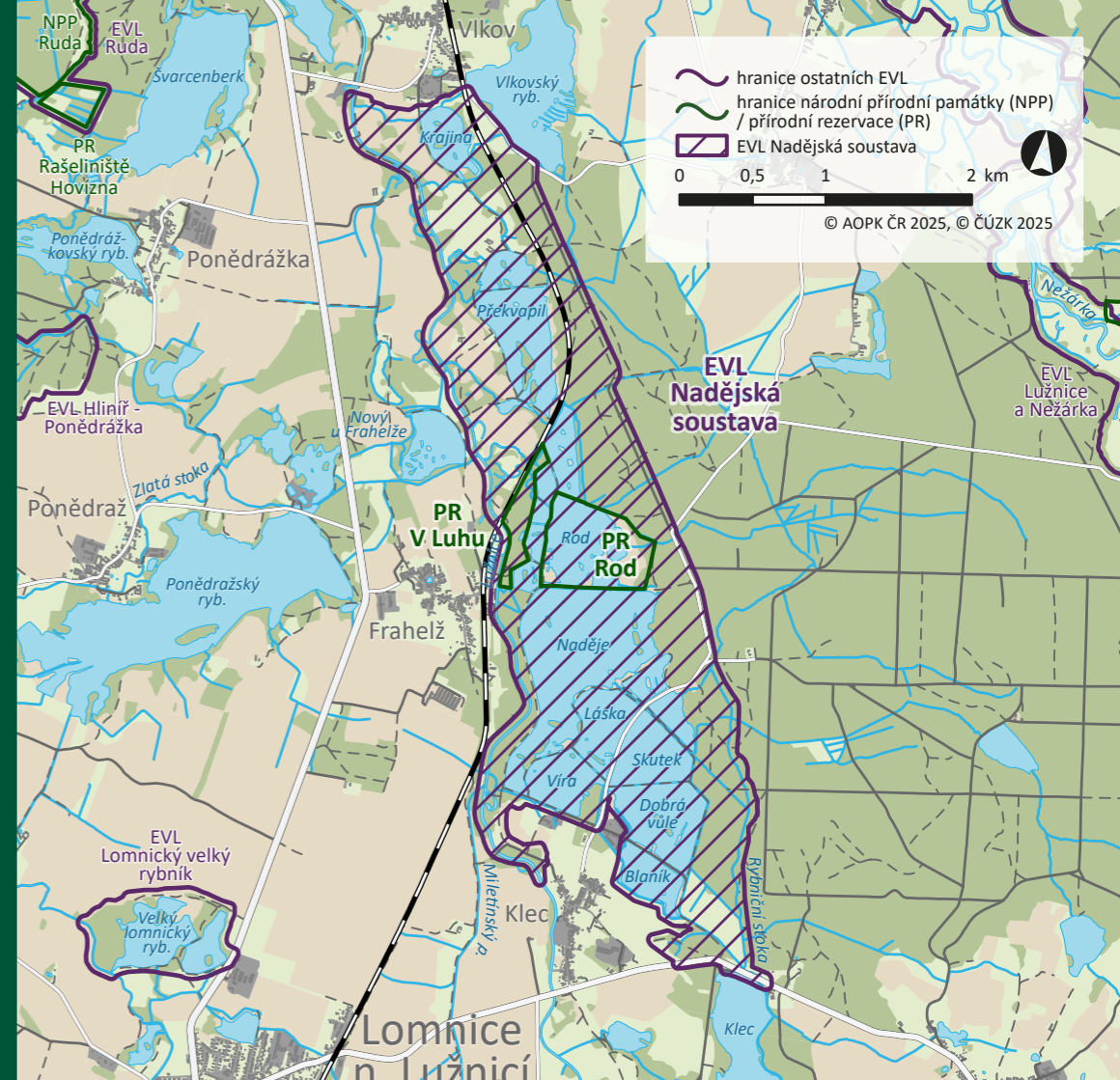
Lokalita zahrnuje Nadějskou rybníční soustavu a její okolí na pravém břehu Lužnice. Výrazně se zde uplatňují antropogenní tvary - převýšení hlavní hráze i menší dělicí hrázky rybníků. Tok Lužnice je regulován, ale místy jsou zachována odstavená říční ramena. Součástí je **přírodní rezervace V Luhu** a **přírodní rezervace Rod**. Rybníky této soustavy mají poetické názvy: Víra, Naděje, Láska...

1 2 3

1. Rybníky této soustavy mají poetické názvy: Víra, Naděje, Láska, ...
2. Pro **vydru říční** jsou zde ideální podmínky díky různorodosti rybníků a návaznosti na řeku Lužnici.
3. **Volavky bílé** je zde možné spatřit ve velkém počtu.

Třeboň

Evropsky významná lokalita

„Jedna z nejvýznamnějších lokalit v ČR pro páchníka hnědého a tesaříka obrovského“

Rozloha:
98,1 ha

Chráněná území v překryvu:
PP Branské doubí

Nadmořská výška:
435–444 m n. m.

Datum vyhlášení:
15. 4. 2005
(přehlášeno 14. 10. 2013)

Novogotická Schwarzenberská hrobka ukrytá v parku.

Jedná se o lokalitu reprezentující typický krajinný ráz Třeboňské pánve s rybníky, lesními porosty i lidskými sídly.

EVL jižně u Třeboně je velmi členitá. Zahrnuje hráze rybníků Svět a Opatovický, dále hráze zrušeného rybníka Hrádeček a menších rybníků v okolí a také porosty v parku u Schwarzenberské hrobky a **přírodní památku Branské doubí**.

Na hrázích rybníků rostou mohutné prastaré duby letní a lípy srdčité. Vhodná péče o tyto velikány dokáže prodloužit jejich život a ponechat tak v lokalitě důležitý prostor pro mnoho druhů živočichů. Pokud již není stojící strom či torzo bezpečné, je nutné ho pokácet. I tak necháváme mrtvé dřevo na místě pro prosperitu a postupný vývoj řady vzácných druhů.

1 2

Pro ochranu brouků tesaříka obrovského a páchníka hnědého mají zásadní význam mohutné staré rozpadající se duby letní, které rostou v alejích na hrázcích nebo soliterně u cest, na loukách a v polopřirozených porostech parku a obory. Populace obou druhů jsou zde silné a existuje dobrá perspektiva pro jejich udržení.

1. **Tesařík obrovský** je silně ohrožený druh. Jeho přítomnosti si nejspíše povšimneme podle velkých oválných výletových otvorů na kmenech dubu. U čerstvých lze najít piliny u paty stromu.
2. Podzim v přírodní památce Branské dubí.

Purkrabský rybník a Točnick

Evropsky významná lokalita

„Duby na hrázích rybníků“

Rozloha:
7,9 ha

Nadmořská výška:
450–455 m n. m.

Datum vyhlášení:
15. 4. 2005
(přehlášeno 14. 10. 2013)

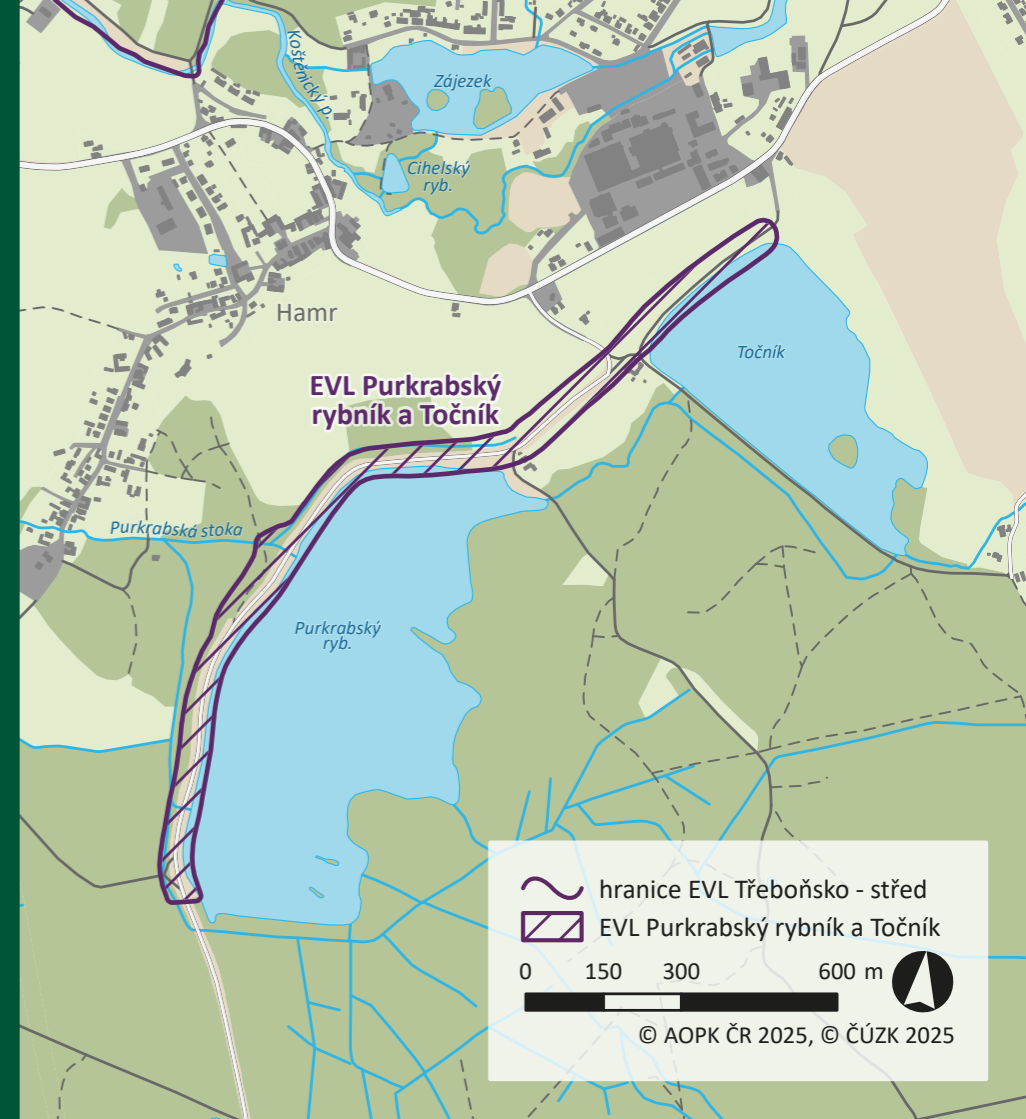

Lokalitu tvoří rybníční hráze rybníků Purkrabský a Točnick s **alejemi dubů letních** a spojovací hráz mezi nimi. Po hrázi Purkrabského rybníka vede komunikace III. třídy Klikov – Chlum u Třeboně.

Předmětem ochrany lokality je páchník hnědý. Vlastní biotop tvoří duby letní různého stáří. Převažují starší a silnější stromy a torza ve stádiu rozpadu. Oproti ostatním lokalitám v okolí Třeboně jde o populaci páchníka menšího významu.

- 1. Páchník hnědý** dostal název podle vůně pížma trouchu v dutinách, kde žijí. Vyhledává především duby a lípy, v nichž tráví většinu svého života. Přítomnost jeho larev poznáme kromě vůně v dutině také podle typického oválného trusu.

© AOPK ČR 2025, © ČÚZK 2025

Velký a Malý Tisý

Evropsky významná lokalita

„Pestrá rybníční krajina“

Rozloha:
677,7 ha

Chráněná území v překryvu:
NPR Velký a Malý Tisý,
PR Olšina u Přeseky

Nadmořská výška:
422–433 m n. m.

Datum vyhlášení:
15. 4. 2005
(přehlášeno 9. 1. 2025)

Rybníční soustava je cenná svojí rozmanitostí. Poskytuje volnou hladinu, zátoky s rozsáhlými rákosinami, mokřadní olšiny, vrbiny a hráze se starými dubovými porosty. Velmi pestrá lokalita je významná z entomologického a především ornitologického hlediska. Již v polovině 20. stol. byla na břehu Velkého Tisého vybudována terénní stanice České společnosti ornitologické.

EVL se nachází cca 2,5 km jižně od Lomnice nad Lužnicí. Zahrnuje **národní přírodní rezervaci Velký a Malý Tisý** a východní hráze rybníků Koclířov a Služebný.

1. Oblast slouží jako shromaždiště vodních ptáků.
2. Malé rybníčky jsou zajímavé spíše botanicky. Při jejich vypuštění využije příležitost vegetace obnažených dnů.
3. V popředí je hladina Malého Tisého. Navazuje členitá plocha Velkého Tisého. Při jeho založení se poprvé objevuje zmínka o Štěpánkovi Netolickém, který ve službách Rožmberků položil základy rybníkářství na Třeboňsku.

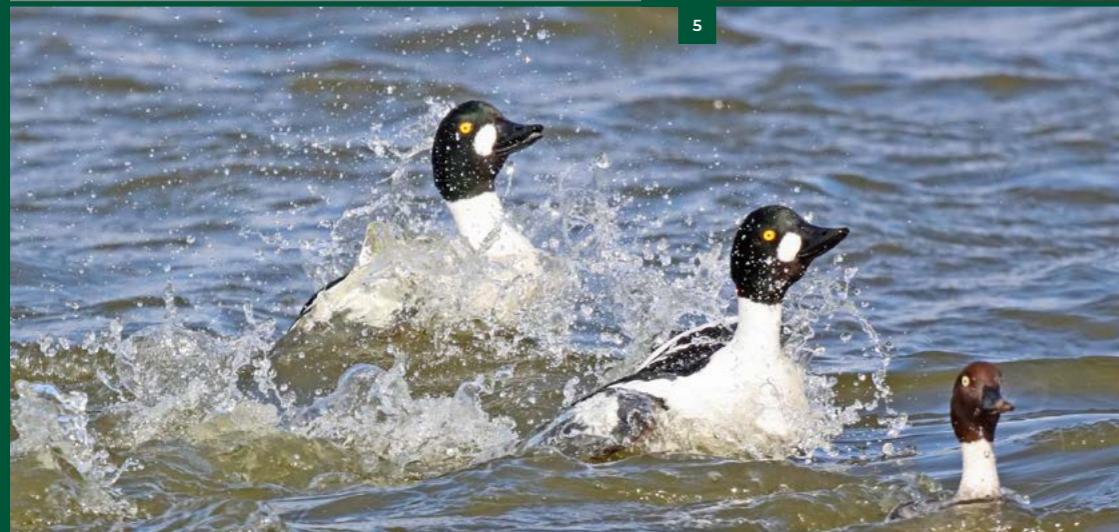

4a

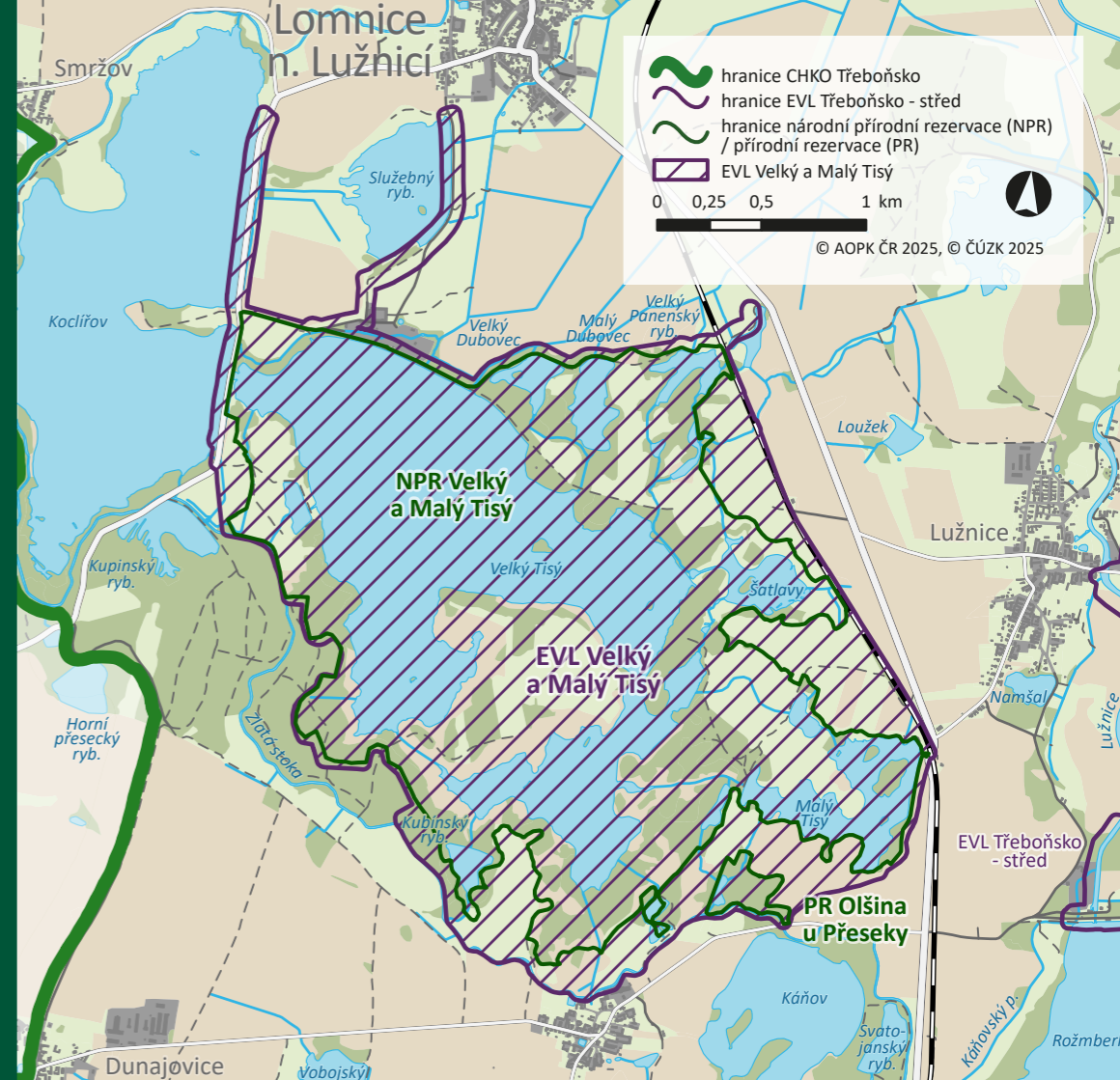

4b

5

- Na podporu hnízdních možností **rybáka obecného** (a) byl na rybníce Velký Tisý upraven ostrůvek (b). Přemodelováním vzniklo přibližně půl hektaru plochy chráněné před zatopením.
- Hohol severní** využívá k hnízdění dutiny stromů. Po vylíhnutí vyskakují mláďata na zem a samička je odvádí do vodního prostředí.

Louky

Luční stanoviště-ekosystémy nejsou pro Třeboňsko příliš typické.

Nicméně najdeme zde hrůzné typy psárkových a nehnojených pcháčových a bezkolencových podmáčených, střídavě vlhkých a vlhkých luk, které potřebují pravidelnou péči. Bez pravidelného sečení by jejich cenná pestrobarevná společenstva nahradilo pár druhů trav a postupně by louky zarůstaly náletovými dřevinami.

1. Na loukách se v srpnu shromažďují **čápi bílí** před odletem do teplých krajín.
2. **Kosatce sibiřské** rostou na vlhkých loukách. Hlavní ohrožení pro ně představuje odvodňování luk a ukončení šetrného hospodaření na nich.
3. **Vemeník dvoulistý** je jedna z našich běžnějších orchidejí.
4. **Hořec hořepník** potřebuje pro uchycení nových semenáčků drobné narušení půdního krytu.

Žofina Huť

Evropsky významná lokalita

„Významná populace modráška bahenního“

Rozloha:
45,1 ha

Chráněná území v překryvu:
PP Žofina Huť

Nadmořská výška:
473–484 m n. m.

Datum vyhlášení:
15. 4. 2005
(přehlášeno 18. 3. 2016)

Poměrně rozsáhlé luční enklávy obklopené jehličnatými lesy s roztroušenými samotami jsou typické pro Vitorazsko, které vzhledem k vazbám na Rakousko mělo odlišný charakter osídlení i využívání než centrální rybníčná pánev.

EVL zahrnuje stejnojmennou přírodní památku.

Nepravidelně kosené vlhké louky mají zásadní význam pro **modráška bahenního**. Tento motýl má velmi zajímavé rozmnožování. Po naklazení vajíček do květenství **krvavce totenu** se vylíhnou housenky, které po vyžrání semeníků květů spadnou na zem. Ze zadečku vypouštějí feromony a snaží se přilákat mravence rodu *Myrmica*. Pokud jsou

nablízku, odnesou larvu do mraveniště a tam o ni pečují a tolerují jí sežráná vlastní larev nebo kukel. Samotná housenka se nakonec také zakuklí. Vývoj může trvat i dva roky. Vylíhlý motýl musí pak urychleně opustit mraveniště, protože jeho ochrana feromony již nefunguje. Na motýlech naopak parazitují lumci, kteří kladou vejčička do housenek žijících v květech krvavce totenu. Takže z mraveniště občas utíká lumek, který housenku použil jako živou konzervu pro svoje larvy, které se nechaly i zakuklit.

Celé toto soukolí je přesně načasované a velmi křehké. Bez pravidelné seče by louky s krvavcem zarostly lesem a s nimi by zmizel i modrásek a mnoho dalších lučních druhů.

1. **Modrásek bahenní** klade vejčička do květenství krvavce totenu.
2. Sameček **modráška bahenního**

© AOPK ČR 2025, © ČÚZK 2025

Závěr

Smyslem soustavy evropských chráněných území Natura 2000 je **vytvoření a zachování podmínek pro dlouhodobou existenci a podporu evropsky významných druhů a stanovišť**, a to ve spojení s lidskou činností. Toho nelze dosáhnout bez zapojení vlastníků pozemků a hospodářů, kteří o tato území pečují. V případě Třeboňska hraje zcela zásadní roli komunikace s rybářstvími na péči o chráněné přírodní prostředí. Dlouhodobě se spolupráce týká například vhodného letnění některých rybníků, vyváženého nasazování ryb či managementu hrázových porostů.

Chtěli bychom poděkovat všem vlastníkům pozemků a hospodářům v evropsky významných lokalitách, které se nacházejí na území CHKO Třeboňsko. Vážíme si vzájemné spolupráce a jsme si vědomi, že sladit hospodářské zájmy a povinnosti s ideální péčí o přírodní hodnoty a s podmínkami ochrany lokalit může být složité. Dosavadní výsledky naší společné práce však dokazují, že toho lze dosáhnout. Nebylo by to možné bez pomoci a nasazení firem, soukromníků a nevládních organizací, kteří provádějí praktickou péči o mnohé lokality.

Spolufinancováno
Evropskou unií

Vydala Agentura ochrany přírody a krajiny ČR v roce 2026 díky projektu Jedna příroda (LIFE-IP:N2K: Revisited, LIFE17/IPE/CZ/000005) podpořenému z finančního nástroje Evropské unie LIFE.

Údaje a informace zde uvedené vyjadřují názor či stanovisko pouze Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Evropská komise není odpovědná za jakékoliv použití informací, které tato publikace obsahuje.

Fotografie:

Jitka Bradáčová, Luděk Čech, Josef Hájek, Miroslav Hátle, Josef Hlásek, Lubomír Hlásek, Hana Jeřábková, Eva Koutecká, Josef Komárek, Vladimír Kunc, Šárka Mazánková, Josef Navrátil, Jiří Neudert, Zdeňka Neudertová, Josef Novotný, Ladislav Rektoris, Jan Ševčík, Dana Turoňová, Martin Vlček, Jan Vrbický, Martin Waldhauser, Zdeněk Záláš

Texty:

Markéta Drábková, Jiřina Hořejší,
Martina Kobyláková, Kateřina Šichmanová

Mapy: Jana Tomcová

Grafická úprava a sazba: Jiří Kaláček

Tisk: Profi-tisk group s. r. o.

Náklad: 1 900 ks

První vydání.

ISBN: 978-80-7620-200-9

